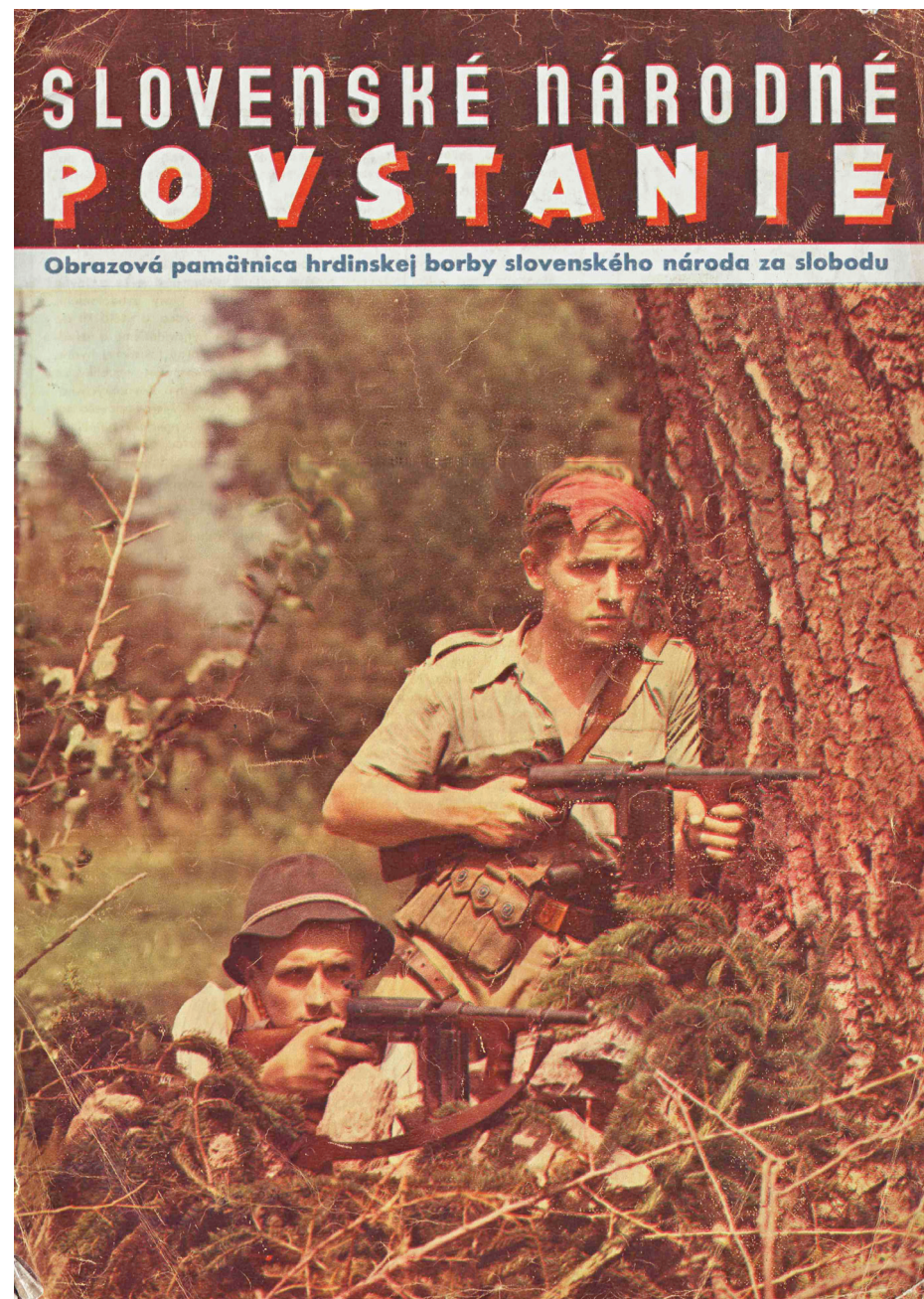

SLOVENSKÉ NÁRODNÍ POVSTÁNÍ V DOBOVÝCH OBRAZECH

Seznamte se s dosud málo známým obrazovým dokumentem „Slovenské národné povstanie - obrazová pamätnica hrdinskej borby slovenského národa za slobodu“. Album barevných fotografií z jednotlivých etap bojů a doprovodnými texty vydalo Povereníctvo SNP pre informácie v Turčianskom Sv. Martine v roce 1945.

Unikátnost obrazového dokumentu spočívá hlavně v tom, že ještě zcela nepodléhal závaznému poválečnému obrazu osvobození našich zemí šířenému sovětskou a domácí prokomunistickou propagandou. Tento obraz se později po únoru 1948 stal zcela závazným a dogmatickým. Toto památné poválečné album proto zachycuje méně známé skutečnosti z průběhu povstaleckých bojů na Slovensku. Díky tomu lze na fotografiích spatřit kromě tradičních aktérů povstání například americké letce, kteří pomáhali se zásobováním slovenských povstalců a o jejichž účasti se celá desetiletí mlčelo...

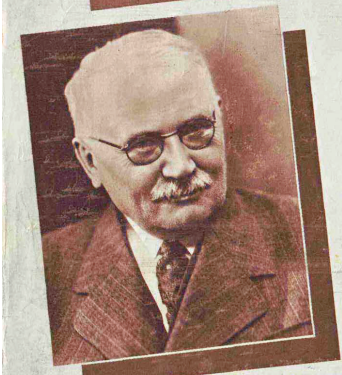

DR. JOZEF LETTRICH:

NA CESTU

Boje ustaly, začína práca. Budovateľská práca, tvorivá robota na poli, dobytom mečom, poliatom krvou a posvätenom zápalom našdenia a obeti za ideály slobodného národa slobodnej vlasti. Treba nám mnoho tvoríť, mnoho obetovať, treba sa nám mnoho odriekať, aby sme si znova vybudovali vlastný domov, zneuctený germánskou čizmou, rozbitý, ťažko poškodený a vyrancovaný teutónskym vandalizmom. Uprostred týchto starostí blíži sa nám sviatočná chvíľa: prvé výročie slovenského národného povstania. Pred našim duševným zrakom defilujú nielen oné veľké a slávne udalosti, ale aj hrdinskí tvorcovia — vojaci, partizáni, masy uvedoméleho ľudu, revolucionári a povstanci. Všetci poslúchli hlas srdca a všetci šli do boja so zbraňou v ruke za rovnakým cieľom. Proti nenávidenému a neludskému okupantovi, proti jeho domácim zbrojnošom, proti fašistickej hydre. Za slobodu národa, za vzniknutie nezávislej Československej republiky, za skutočnú demokraciu, za spoluprácu, priateľstvo a bratstvo slovenských národov, za lepší, krajší, spravodlivejší a šťastnejší život. Nešpekulovalo sa. Nehľadalo sa na obete a námahu. Ba ani na to, či v povstaní zvíťazíme, alebo padneme. Šli sme za ideálom. Pohádali sme smrťou, aby národ mohol žiť. Žiť životom dôstojným a pestrým. Aby sme mu vrátili olúpenú češ a dobré meno. Preto sú neúspechy, straty, chyby a omyly vedľajšími. Dnes stojím pred nami už len fakt, že sme šli do borby, do zápasu ťažkého a nerovného, v ktorom nezáleží na hmotnej sile, na zbraňach, kde sa nerátajú divízie, pluky a roty, tanky, lietadlá, kde sa hodnotí mravná prevaha, pravda, právo a spravodlivosť. Boľi sme slabší ako náš protivník, chýbala nám výstroj a výbroj. Nepriateľ nás tlačil a zatlačil až do neprístupných bráň slovenských hôr, kde sme volili radšej hlad a smäd, zimu a strádanie, ale sme sa nepoddali, preto sme zvíťazili!

Každý deň, ba každá hodina v slávnostnom povstaní bola priamo nabitá udalosťami, plnými nádejí a sklamaní, nových klesaní, ale aj nového vznúženia sa. V tých búrlivých hodinách rodil sa nový život. Politický, národný a vojenský. Škoda, že okolnosti nedovolily zachytiť v obrazoch všetko, čo sa vtedy dialo v obciach i mestách, na fronte i v zápolí, v horách i dolinách, v útoku i v obrane. A jednako sa niečo zachovalo. I to stačí oživiť a sprítomniť si ľudia a ich činy. Z tej skromnej zátyv obrazov, nasbírenej uprostred strelby a práce, podávame len hrstku. Sú také, aký bol život v povstaní. Nastrojené, jednoduche, plné ducha a odhodlania, no a presvedčivé. Porozumie im každý a každý z nich vyčíta, že sú dôkazom veľkej mravnej sily nášho malého národa v rozhodných chvíľach jeho života.

Predsedia revolučnej Slovenskej národnej rady: Karol Šmidke a Dr. Vavro Šrobár.

Hlavné ohniská povstania Banská Bystrica a Turčiansky Sv. Martin v prvých dňoch povstania.

Hodina oslobodenia našej krajiny a nášho národa nadišla.

ÚTOK

BOJOVNÍK

ORGÁN ČESKOSLOVENSKEJ ARMÁDY

čas

pravdi

Prehlásenie Komunistickej strany Slovencov

AUGUST 1944

MANIFEST
SLOVENSKEHO NÁRODNÉHO VÝBORU

Slováci, bratia, sestry!

Národný výbor.

Slovenské národné povstanie. Obrazová pamätnica. Vydalo Povereníctvo SNR pre informácie za redakcie Dr. Ivana Székelya.

Ulice v prvých rušných dňoch povstania dýchajú novým, revolučným duchom – čas nadišiel...

VLASŤ VOLÁ!

Náš vojak vie, že udrela hodina, aby zúčtoval so svojim odvekým nepriateľom.

Radostné je dívať sa na naše kasárne, ktoré sa plnia nadšenými brancami. Ponáhľajú sa brániť našu drahú otčinu.

Všade žiari radosť z očí, všade vidieť odhodlanie chytiť sa zbrane a biť nemeckých okupantov a vrahov slovanských národov.

Veliteľstvo československej armády úplne ovláda situáciu a pracuje ruka v ruke s veliteľstvom našich statočných ruských a slovenských partizánov.

Generál Ján Gollan.

Generál Rudolf Viest.

VOJACI, PARTIZÁNI AKO JEDEN MUŽ CHYTILI SA ZBRANÍ

A HRNÚ SA DO BOJA VŠETKÝMI DOPRAVNÝMI PROSTRIEDKAMI.

Slobodný vysielateľ na vlnách éteru volá Slovensko do boja za slobodu...

Nemci si uvedomili význam slobodných slovenských prejavov, ktoré rozpaľujú náš národ a volajú do celého sveta: Slovensko povstalo a strasie so sebou fašistické jarmot!

BOMBY NA SLOBODNÝ VYSIELAČ

Chcú toto volanie umlčať bombami svojich šéfok...

Hlas slobodného Slovenska neumlčia však už ani stovky bômb, lebo pravdu nemožno umlčať...

SEPTEMBER 1944

SLOVÁCI DO BOJA!

Oddiely slovenských vojakov prebývajú sa z východných hraníc Slovenska na oslobodené územie, aby sa pripojili k čsl. povstaleckej armáde...

oddieli slovenských partizánov, vedené hrđinskými bratmi-Rusmi, nastupujú...

aby po krátkom výcviku v partizánskych výcvikových táboraoh - verné svätej prísaha partizánov - venovali všetky svoje myšlienky a sily jednemu cieľu: škodiť nepriateľovi na každom kroku, pomáhať zo všetkých síl boju svojej vlasti za slobodu.

Důstojníci preberajú rozkazy veliteľov úsekov na vykonanie jednotlivých akcií celkového operačného plánu.

NÁSTUP PARTIZÁNOV K PRÍSAHE.

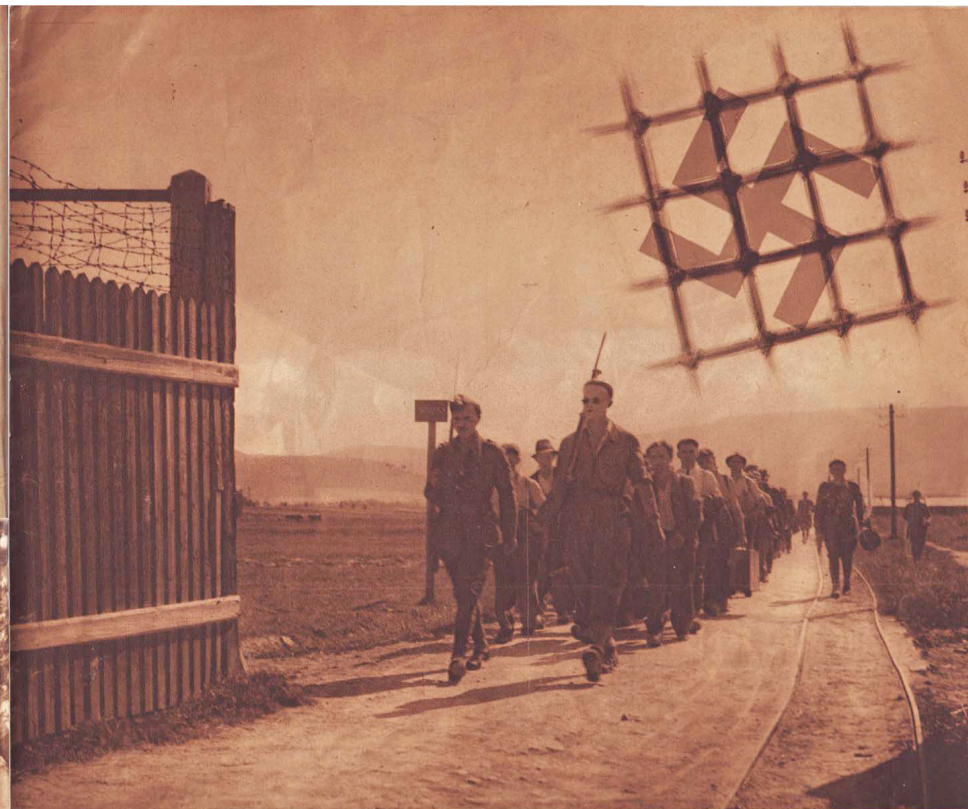
...Prisahám na všetko, čo mi je sväté, že v boji za oslobodenie Československej republiky nebudem futovať ani svojich síl, ani svojho života...
 ...Nemilosrdne pomstím všetky muky a slzy našich matiek a sestier, zavraždených vlastencov...
 ...V boji neustanem, kým posledný cudzí votrelec nebude vyhnaný z našej pôdy, kým Československá republika nebude opäť slobodná.
 Mojm heslom bude: Smrť fašistickým okupantom - slobodu národom Československa!

Sme slabo vyzbrojení – no vieme, že nie sme sami. Sme spojencami veľkých a víťazných národov. Toto vedomie dodáva nám odvahu a prináša nám prvé úspechy.

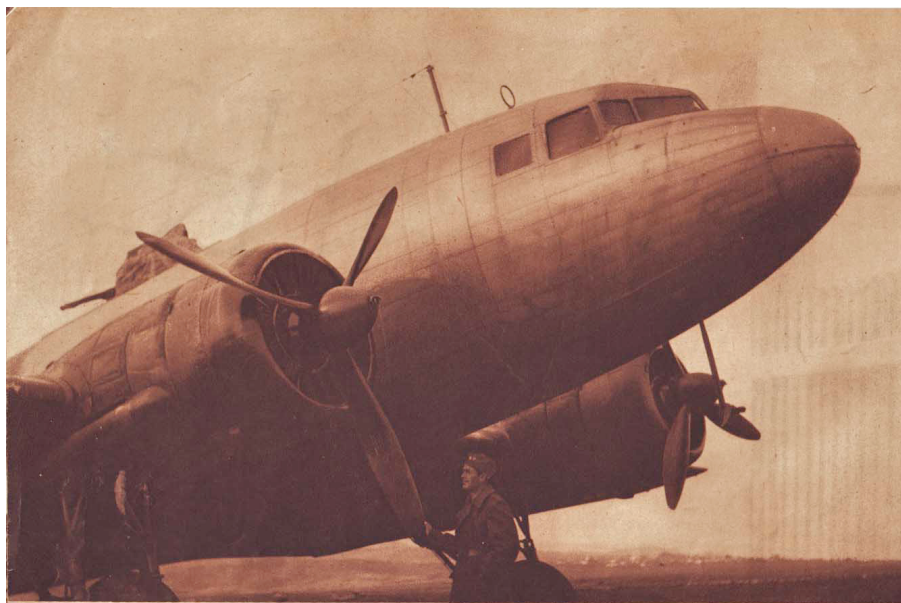
Už v prvých dňoch povstania zmocníme sa ukoristených nemeckých zbraní. Medzi nimi aj kanónov a mínometov: ich hlavne sú obrátené teraz už proti nim – našim utláčateľom...

Tak sa stávajú z prvých poslední – zo špurných otrokárov krotki zajatci... Prví nemeckí zaistenci putujú do zaistovacieho tábora.

„Herrenvolk“ čaká v zaistovacom tábore na svoj osud.

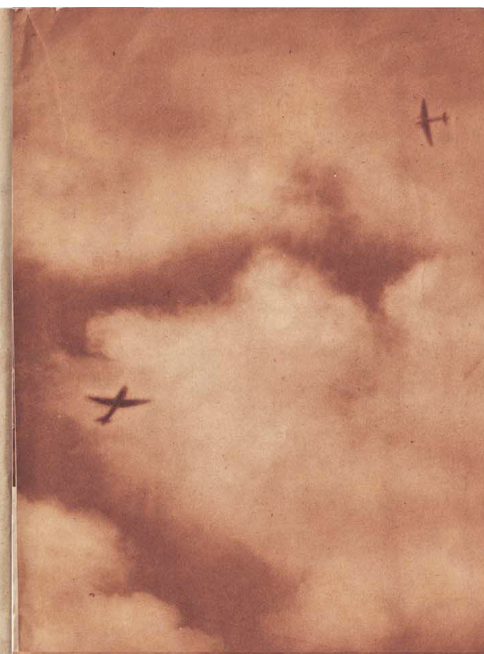

PRÍKAZ DŇA JE VYDRŽAŤ! POMOC IDE!

Naše očakávanie, že v tomto ťažkom boji neostaneme osamotení a na seba odkázaní, nás nesklamalo. Naši najbližší bratia z východu podali už pomocnú ruku. Spojenecké lietadlá, ruské i americké shadzujú a vysadzujú pre nás tak prepotrebné zbrane a strelivo. Prileteli aj slávni dôstojníci veľkých našich spojencov, aby nám pomáhali v nadľudskej borbe.

Nové, účinné zbrane už sú tu! Ony a bojový duch nás všetkých, vyženú Germánov z našej vlasti!

So skál a úvalov
 Ozvaly sa hlasy
 Podte k nám podte k nám
 Do hôr
 Do skál
 Postavít hrádzu temným silám zeme
 Pomstít osúdy zatratených ľudí
 Rozbijat hrádzby otroctiev
 Strieľat o slobode
 O novom
 Krásnom
 Tichu...

Vladimír Reisel: „Povstanie“ (Fragment).

Nový duch vládne líniami...
Prechádzame do útoku.

ZAČÍNA NOVÁ FÁZA BOJA...

Sme naplnení novým odhodlaním a vierou v skoré víťazstvo.

Politické vedenie odboja upevňuje sa na novom, pevnom základe. Sjednotily sa sily na ďalší boj za spoločný náš cieľ: oslobodiť vlasť a vytvoriť v nej spravodlivejší sociálny poriadok pre pracujúce masy.

Pozdravujeme našich bratov z československej brigády...

Vojenské vedenie pripravuje nové ráznejšie obranné a útočné akcie proti germánskej presile...

...Už krok ráš stordol. Hudba kanonád
ma sláchni explóz tempo zbystruje.
To pomáha nám od východu brat.
To ohňom kánteľi s tvári sveta vred.
To smrťou fašizmu nám život zvestuje!
Lež už viac nezastaf, len stále vpred!
(Partizán, 3. VIII. 1945) — Fragment. Frako Kráľ.

Prídla slobody

Naši stíhací letci zasahujú všade, kde je treba leteckej podpory a prízukumu – aj proti drtivej leteckej prevaha nepriateľa.

Slovenskí hrdinovia vzduchu nestrácajú chladnokrvnosť ani vo vzdušnom boji s obávanými nemeckými „Messerschmidtkami“.

Nedokonalými zbraňami sme nútení vzdorovať nemeckej leteckej prevaha – musíme sa uspokojiť ťažkým guľometom na odvrátenie nepriateľských náletov.

Nedostáva sa nám všade protiletadlového kanónu – musíme ho zasadiť na ochranu najohrozenejšieho letiska „Tri Duby“.

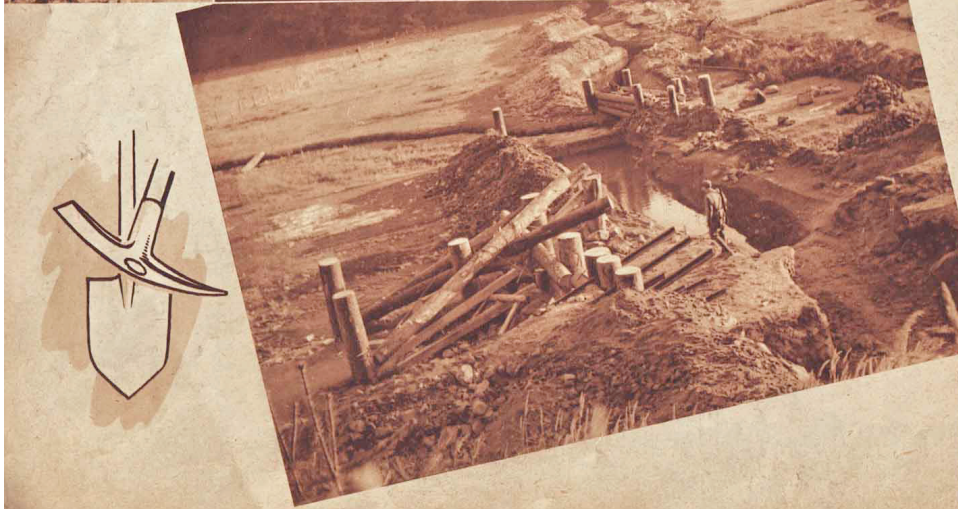
Nepriateľ – v prevahe počtom i výzbrojou – zmnohásobňuje však svoj nápor.

Sústreďujú sa všetky sily na odvrátenie hroziaceho nebezpečenstva.

Vojaci, civili, mužskí a ženy spoločnými silami budujú protitankové prekážky proti valiacej sa germánskej príšere.

OKTÓBER 1944

**NO PASARAN –
TADETO NEPREJDÚ!**

Bojové heslo hrdinských obrancov Madridu je aj našou odpoveďou na útok fašistických zbojníkov na našu vlasť.

**PARTIZÁNI – VŠETKÝCH BRATSKÝCH NÁRODNOSTÍ
BOK PO BOKU S ARMÁDOU...**

Bratia vpred!

Vpred bratia, len vpred, jak zákon vlneti kaže
Nás pieseň slobody v ohnivě okrutny viaže
To heslo Bratia vpred! dáva smer v búrkach časov
Bratom je gufomet a puška sestrou zlatou

Neváňaj, nedumaj, dost bolo kľatby hriechu
Ni zotí sa nedivaj, slabochov do peľechu
Čas prišiel, voľí nás do boja za Otčínu
Vpred, bratia! Napred, len nech vrutňov šiky zhytnú...
(Bojovník, 21. X. 1944) — Fragment. Dušan Branko.

...vedení hrdinskými slo-
vanskými bratmi z východu.

NAŠI ČETNÍCI...

SLOBODA SA
RODÍ Z KRVÍ

Ťažko ranení sa odvádzajú z bojovej línie povozom, sanitným autom, ľahšie ranení vlakom... do nemocníc, kde sa im dostáva starostlivého liečenia a ľáskyplnej opater.

sú v prvých líniah a majú ťažké obeť na padlých a ranených...

**ČEŠT
PADLÝM
BOHATIEROM!**

V živote spievajú slnečné dni
V živote burčajú i súmraky

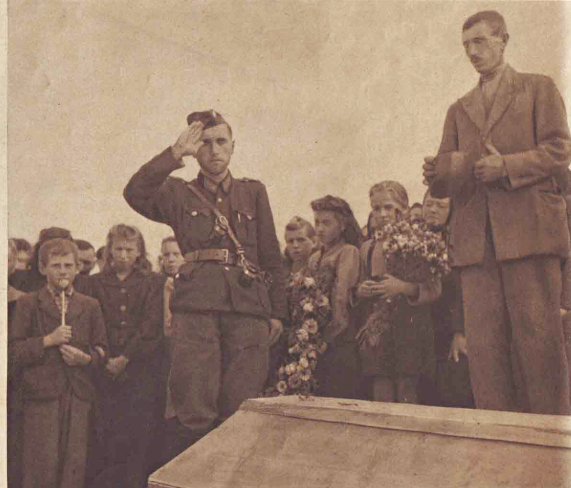
Zasiahnutý zákernou guľkou
Odišiel si náhle a predčasne,
Tak ako jarný kvet, skosený bleskom
Na horách za búrky...

(Parížčan, 96. VII. 1945) — Fragment. Ján Rak.

Rozlúčka s mŕtvym kamarátom-
partizánom.

A ZÁKERNE ZAVRAŽDENÝ

OBETIAM FAŠISTICKÉHO BESNENIA.

Slovenskí vojaci!
**Neverte, že Nemci
rabujú a vraždia!**
Nemci vám sú nebezpeční, lebo oni proti
Slovanom pomáhajú proti partizánom.
Preto kto sa pripojí a bojuje s Nemcami
s úmyslom zabíjať, nie sa mu dostane
v ruku. Hada chyťte! a zastreľte!
Odozveďte sa! zbraňou a zastreľte!
a vraždite na domov.
Prípojená prepustená dáva Vám
na to možnosť.

... ktorí verili Nemcom...

Slovenské národné povstanie. Obrazová pamätnica z bojov o oslobodenie Slovenska. Mladé Povstanie. Slovenská armáda, brigáda: I. a II. v. spojitím motenitu z doby povstania - naryci: Dr. Ivan Székely, János Dr. Ján Székely, Dr. brat. Ján Krákor (12), Karel Kráke (6), Vlado Číž (2). Farebná fotografia Zbynek Blaha - Neografi, Grafická správa, vydala vydavateľ Neografi, úc. spol. Turčiansky Sv. Martin. **Cena 20 Kč**